

Egészségesen várható élettartam

Tartalom

Bevezető	1
A mutató számítása	1
Nemzetközi kitekintés	1
Egészségesen várható élettartamok Magyarországon	2
Összefoglalás	3
Adatforrások és felhasznált irodalom	3

Bevezető

A 20. század második felét a fejlett ipari országokban a termékenység csökkenése mellett a halálozási arányok javulása (az elkerülhető betegségekben való elhalálozások és a gyermekhalandóság jelentős csökkenése) jellemezte, melynek következtében alapvetően megváltozott a népesség korösszetétele. **Az átlagos élethossz nőtt, az időskorúak részaránya az össznépeségben minden eddiginél magasabb lett.** A születéskor várható élettartam¹ a legfejlettebb országokban már eléri, sőt meg is haladja a 80 évet.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Egészség 2020 című kiadványában fontos szerepet kap az életminőség kérdése, és a 2020-ig tartó időszak kiemelt stratégiai céljai között tartja számon az egészségügyenéltek csökkentését, az egészséges öregedést, valamint a társadalmilag és a gazdaságilag produktív élet biztosítását a népesség minden tagja számára. Az Európai Unió deklarált célkitűzése, hogy a születéskor egészségesen várható élettartam (Healthy Life Years – HLY) európai uniós szinten átlagosan két évvel növekedjen 2013 és 2020 között.

A mutató számítása

Az egészségesen várható élettartam 1990-es években kidolgozott mutatója az életveken kívül az életminőség dimenzióját is figyelembe veszi. E mutató választ keres arra a kérdésre, hogy a meghosszabbodott élet együtt jár-e az egészségi állapot általános javulásával, tehát **az egészségesen vagy a betegen (a mindennapi tevékenységekben korlátozottan) eltöltendő életszakasz hossza növekszik-e.**

A mutató kiszámításához a halálozási adatok és az egészségi állapot mutatói szükségesek. A halálozási adatok a népmozgalmi statisztikából, míg az egészségi állapot szubjektív mutatói – az ún. GALI² kérdésre adott válaszok alapján – a Háztartási költségvetési és életkörülmény felvételből (Survey of Income and Living Condition – SILC) származnak.

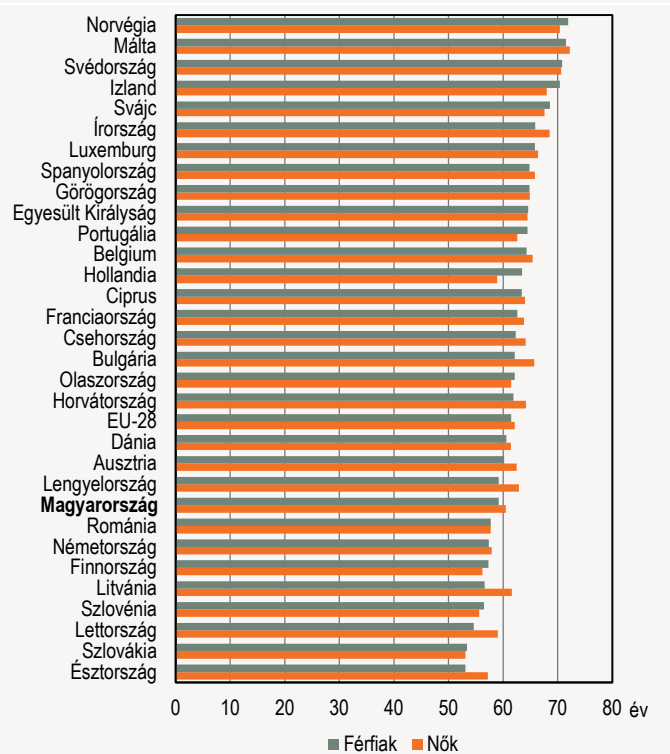
Az Európai Bizottság 2004-ben ezt a mutatót az ún. strukturális indikátorok közé³ is beválasztotta, ezzel is jelezve, hogy **az életminőség egy adott népességnek legalább olyan fontos jellemzője, mint az élet hossza.**

A mutató azt fejezi ki, hogy **egy átlagos személy az adott életkorban várhatóan hány évet tölthet egészségi állapotából fakadó korlátozottságtól mentesen.** A korlátozottságtól mentes életvekek számát tekintjük az egészségesen várható élettartam értékének. A teljes várható élettartamon belül háromféle egészségi állapotban eltölthető szakaszt különböztetünk meg: a korlátozottságtól mentes, mérsékelt korlátozottsággal és súlyosan korlátozott állapotban töltött életveket. Egy európai átlagpolgár életének 70–90%-át töltheti korlátozásmentesen. **Az egészségesen várható élettartam** bármely életkorra kiszámítható, általában a **születéskor és a 65 éves korban várható élettartamot közlik.**

Nemzetközi kitekintés⁴

A **születéskor egészségesen várható élettartam** azt fejezi ki, hogy egy adott évben születettek várhatóan hány évet tölthetnek el egészségesen, feltéve, hogy az adott évi halálozási és megbetegedési viszonyok változatlanok maradnak.

A születéskor egészségesen várható élettartamok*, 2012

* A férfiak élettartama szerint rendezve.
Forrás: Eurostat.

¹ A társadalmi fejlettség egyik mutatója (Life Expectancy – LE), azt fejezi ki, hogy az adott évben születettek átlagosan milyen hosszú életre számíthatnak.

² GALI (Global Activity Limitation): A mindennapi tevékenységekben való korlátozottság. PH030 kérdés: Korlátozta-e legalább hat hónapig tartó egészségi probléma a mindennapi tevékenységeiben? 1 – igen, súlyosan korlátozott, 2 – igen, korlátozott, 3 – nem korlátozott.

³ A statisztikai mutatók összessége, melyek segítségével az EU stratégiai célkitűzéseinek (Lisszaboni célkitűzések) megvalósulását értékelik.

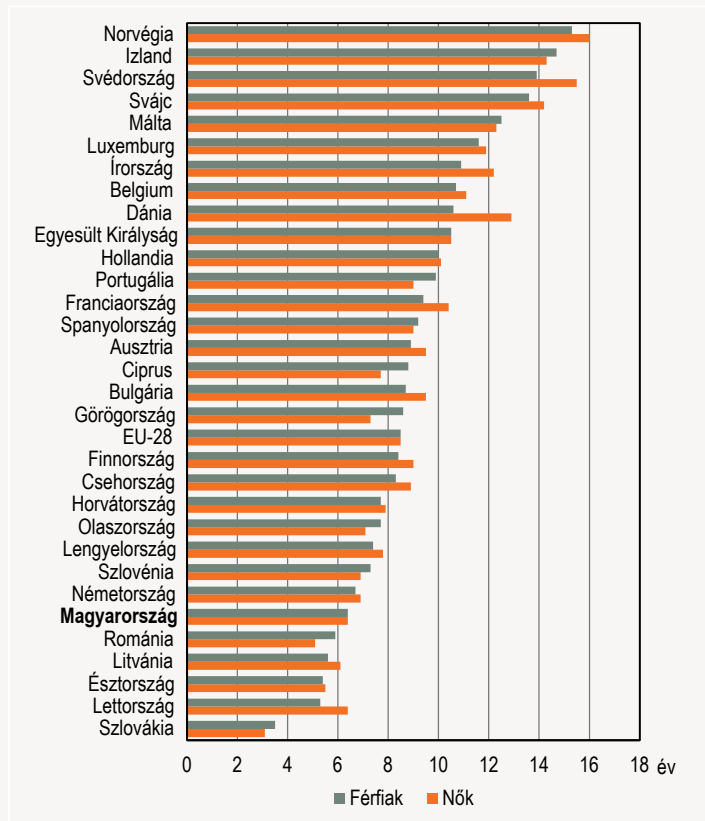
⁴ A nemzetközi összehasonlítás az Európai Unió 28 tagállamára, valamint Norvégiára, Svájcra és Izlandra vonatkozik.

A várható élettartam a nők esetében magasabb, ám az egészségesen várható élettartam nem mindig a nőknél hosszabb. Hollandiában például a férfiak 63,5 évet, várható élettartamuk 80%-át tölthetik korlátozásmentesen, és ez jelentősen (4,6 évvel) meghaladja a nők megfelelő mutatóit. Az egészségesen várható élettartam több országban is magasabb a férfiak körében, a legnagyobb különbség (1,5 évnél is több) Hollandián kívül Izlandon, Portugáliában és Norvégiában van. Noha a nők hosszabb életre számíthatnak a férfiaknál, életüknek csak 71%-a korlátozásmentes.

A legfrissebb, 2012. évi adatok szerint az európai térség államaiban a leghosszabb egészségesen eltölthető élettartamra a nők Máltán (72,2 év), a férfiak Norvégiában (71,9 év) számíthatnak, legrövidebbre a férfiak Észtországban (53,1 év) a nők Szlovákiában (53,1 év). A legmagasabb és a legalacsonyabb élettartam közötti különbség a nőknél 19,1, a férfiak körében 18,8 év. Málta, Svédország és Norvégia esetében ez azt jelenti, hogy egy 2012-ben született nő átlagosan 70 évnél valamivel hosszabb korlátozottágtól mentes életre számíthat. Ezekben az országokban a várható élettartam is igen magas, a férfiaké megközelíti a 80, a nőké pedig eléri vagy meghaladja a 83 évet is. Egy máltai nő esetében a korlátozottágmentes szakasz a teljes élet 87%-a, míg a máltai férfiak abszolút értékben is magas élettartamából 90% feletti. A férfiak mutatója 70 évnél is több négy országban: Norvégiában, Máltán, Svédországban és Izlandon. A mediterrán országok közül az élenjáró Máltát, Spanyolország és Görögország jóval lemaradva követi, de az egészségesen várható élettartam magasabb az EU-28 átlagánál. Magyarországon 2012-ben a születéskor egészségesen várható élettartam a nőknél 60,5, a férfiaknál 59,2 év volt. Ezzel a 20. helyen állunk az uniós tagországok rangsorában. A szomszédos országok közül csak Ausztria volt nálunk jobb helyzetben.

2. ábra

A 65 éves korban egészségesen várható élettartamok*, 2012

* A férfiak élettartama szerint rendezve.
Forrás: Eurostat.

⁵ Az EU-tagállamok átlagán 2010-ig az EU-27-et, 2010-től az EU-28-at értjük.

⁶ A 2013-as előzetes adatok alapján.

A 65 évesek közül az unióban mind a nők, mind a férfiak 8,5 évet remélhetnek még egészségi problémából fakadó korlátozottágtól mentesen. Egy norvég nő még 16 egészséges évre számíthat, szemben szlovák társával, aki csak 3,1 évre. A listavezető norvég férfiak és a lista végén álló szlovák férfiak között is hasonló, közel 12 év a különbség.

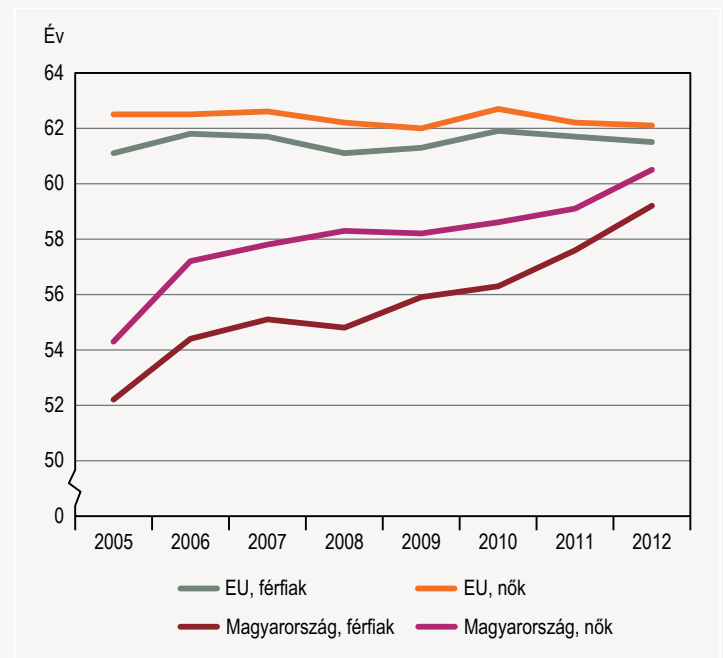
Három skandináv ország és Svájc után a mediterrán országok közül csak Málta tartozik az élenjárók közé. A téma kutatói a jelenség mögött álló okok részletes elemzéséből arra a következtetésre jutottak, hogy nem csak a gazdasági fejlettség és az egészségügyi ellátás magas színvonala, hanem az életstílus, az egészség mint érték megjelenése a társadalmi tudatban és a mindennapi életben biztosíthatja az idősebb korosztályba tartozók jó egészségét.

Egészségesen várható élettartamok Magyarországon

Az egészségesen várható élettartamok kiszámítása hazánkban 2005-ben kezdődött. Azóta, születéskori értéke jelentősen, a férfiaknál 7,0, a nőknél 6,2 évvel nőtt. Az EU átlagától⁵ való elmaradásunk 2012-ben másfél-két év körüli volt.

3. ábra

A születéskor egészségesen várható élettartamok

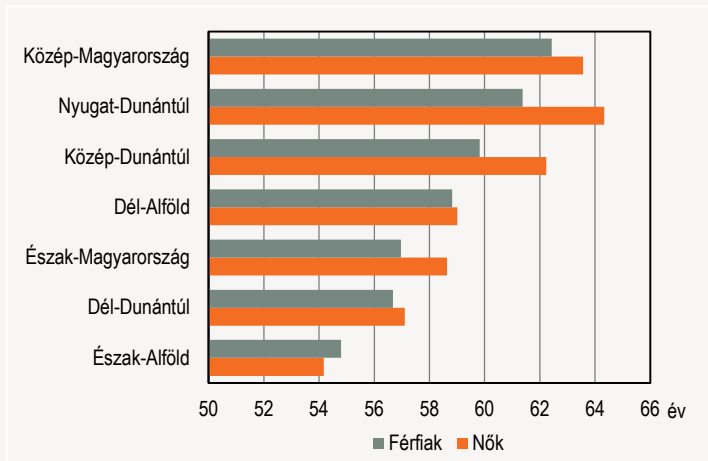

Forrás: Eurostat.

Az egészségesen várható élettartamok születéskori értékeit összehasonlítva hazánk területe két egymástól jelentősen eltérő részre bontható. Nyugat-Dunántúl és Közép-Magyarország, illetve a további öt régió lényegesen különbözik⁶. A kevésbé fejlett Észak-Alföld népessége számíthat a legrövidebb korlátozottágtól nélküli életszakaszra (54,2 és 54,8 év), míg a legfejlettebb régióban, Közép-Magyarországon egy férfi 62,4 évet élhet a mindennapi tevékenységeiben való korlátozottágtól mentesen, az utóbbi érték az EU-átlagát is meghaladja. A nők a Nyugat-Dunántúlon vannak a legjobb helyzetben, ők 64,3 egészséges életévre számíthatnak, míg Észak-Alföldön a nők ennél 10,1 évvel kevesebbre.

4. ábra

A születéskor egészségesen várható élettartamok* régióként, 2013

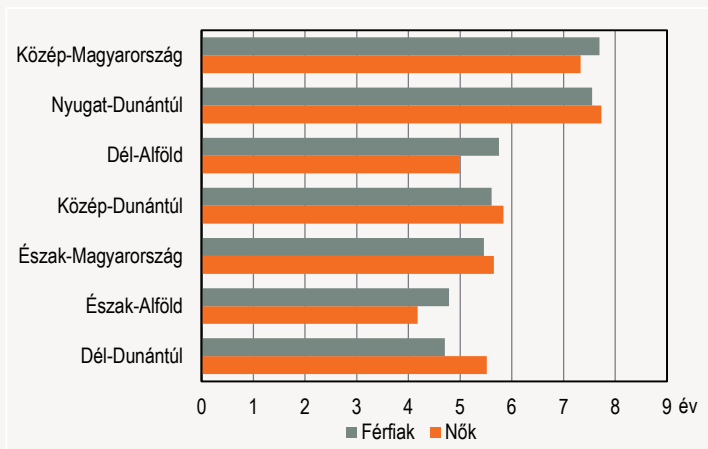
* A férfiak élettartama szerint rendezve.

Magyarországon a várható és az egészségesen várható élettartam is jelentősen elmarad az uniós átlagtól. A férfiak közül sokan már 65 éves koruk előtt meghalnak. 2012-ben az elhunyt férfiak több mint 20%-a a 40–59 évesek közül került ki, és a 60–79 éves korosztályból minden második meghalt.

A veszélyeztetett életkoron túljutva **a 65. életévet elérők** legalább még 6,4 egészséges életévre számíthatnak, férfiak és nők egyaránt. Az egészségesen várható élettartam átlaga az EU-28-ban 8,5 év ebben a korban.

5. ábra

A 65 éves korban egészségesen várható élettartamok régióként, 2013

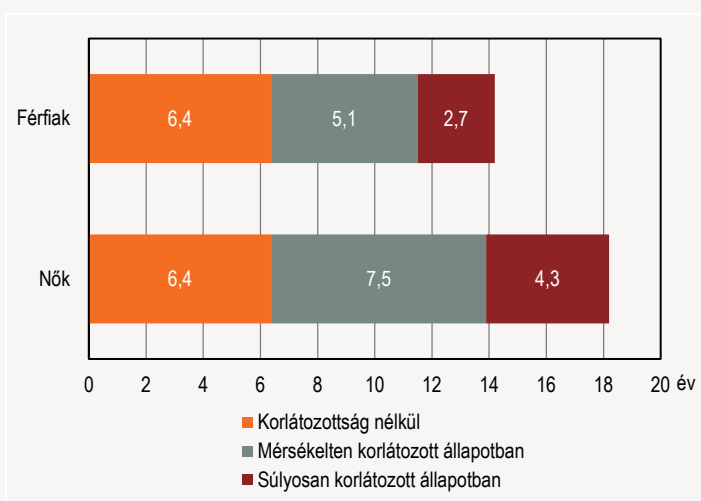

* A férfiak élettartama szerint rendezve.

A születéskor egészségesen várható átlagos élettartamok Észak-Alföld kivételével a nőknél magasabbak, de a 65 évesek várható élettartamait vizsgálva már más régiókban (Közép-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld) is előfordult, hogy a férfiak a nőknél valamivel hosszabb korlátozottságtól mentes életre számíthatnak. A legkedvezőbb helyzetben a Közép-Magyarországon élő férfiak és a nyugat-dunántúli nők (7,7 év) voltak, míg az egészséges életkilátásokat tekintve a legrosszabb esélyei az Észak-Alföldön élő nőknek voltak (4,2 év).

6. ábra

Különböző egészségi állapotban várható élettartamok 65 éves korban, 2013

Összefoglalás

Az európai országokkal összehasonlítva Magyarországon a korlátozottság előfordulásának mértéke 50 éves korig az uniós átlag alatti, 50 év felett azonban azt meghaladó mindkét nem esetében.

Az egészségesen várható élettartam mindkét nem esetében mind időtartamát, mind a teljes várható élettartamhoz viszonyított arányát tekintve folyamatosan nő.

Egy 65 éves magyar férfire rövidebb élet vár, mint egy azonos korú nőre, ugyanakkor a mérsékelt és a súlyos korlátozottságban töltendő életszakaszok is rövidebbek a férfiak esetében. A 65 éves nő a hosszabb életükből hosszabb időszakot, hátralévő életüknek mintegy kétharmadát (7,5 évet mérsékelt, 4,3 évet súlyos) korlátozottságban élnek le.

A népesség előregedésével a gondozásra szorulókat ellátását szolgáló intézmények fejlesztése megkerülhetetlen társadalmi kihívást jelent.

Adatforrások és felhasznált irodalom

- EHLEIS Országjelentés/Country report No.7. 2013. http://www.ksh.hu/elef/archiv/2009/pdf/hungary_issue7_hun.pdf
- EHLEIS Országjelentés/Country report No.8. 2014. (megjelenés előtt). <http://www.eurohex.eu>
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- Health 2020: A European policy framework and strategy for the 21 century, WHO Regional Office 2013.
- Communication to the Commission on 14/10/2004, Point II-8.
- Jagger C., Gillies C., Mascone F., Cambois E., Van Oyen H., Nusselder W.J., Robine J.-M., EHLEIS team. Inequalities in healthy life years in the 25 countries of the European Union in 2005: a cross-national meta-regression analysis. The Lancet. 2008; 372(9656):2124-2131.
- Faragó Miklós: Egészségesen várható élettartamok Magyarországon 2005: Egy összetett, kvantifikált mutató a népesség egészségi állapotának mérésére <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/elettart05.pdf>.
- <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/halalokistruk.pdf>.

Elérhetőségek:kommunikacio@ksh.hu[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu